

2021. OKTÓBER 7.
XXXI. ÉVFOLYAM, 40. SZÁM
WWW.ERDELYINAPLO.RO

Erdélyi Napló

PEZSGŐ ÉLETET ÉL FELÚJÍTOTT TEMPLOMÁBAN A GÖRÖGKATOLIKUS MAGYAR GYÜLEKEZET

Nem csak nótáriusáról híres Nagypeleske

Eredeti szépségében felújított templommal, messze földön híres ikonnal és számos helyi közösségi rendezvénnyel várja híveit a határ közelében fekvő Nagypeleske görögkatolikus egyházközsége. A kommunista rendszer nehéz évtizedei után ez a magyar gyülekezet is visszatérhetett régi vallásához.

→ MAKKAY JÓZSEF

Kétszáz éves felújított templomát avatta fel a Szatmár megyei Nagypeleske magyar görögkatolikus gyülekezete magyarországi és partiumi vendégek jelenlétében. A magyar határ közelében fekvő falu 747 lakójából négyszáz görögkatolikus, a két kisebb gyülekezet pedig római katolikus és református. A 2001 óta itt szolgáló ifj. Pallai Béla lelkész (portrénkon) az új papnemzedéket képviseli, amelyik a rendszerváltás után a nyíregyházi Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán tanult, és a hatéves teológiai képzés elvégzése után hazatért szülőföldjére. A partiumi magyar görögkatolikus közösségek régóta várták magyar lelkészek kinevezését, hiszen a romániai részeken a görögkatolikus egyház kényszerű beolvasztása az ortodox egyházba a magyar gyülekezeteket még inkább megviselte. A legtöbb gyülekezetből a kommunista börtönökbe kerülő papok helyett az ortodox egyház jó esetben magyarul is beszélő, román papokat nevezett ki. Ez a kétszeresen hátrányos helyzet jellemezte a Szatmár megyei magyar görögkatolikus gyülekezeteket is, amelyek szabadságukat csak az 1989-es rendszerváltás után nyerték vissza.

„A görögkatolikus hitre visszatérő magyar gyülekezetekben nagy volt a lelkészhiány. Édesapám nemzedékéből kevesen maradtak, a gyülekezetek fokoatosan kaphattak új lelkészt, amint a fi atalok a kelet-magyarországi teológián végeztek” – magyarázza ifj. Pallai Béla. Édesapja az utolsó idős görögkatolikus magyar lelkész, aki még ma is szolgál Szat-

márnémetiben. A lelkészdinasztiából származó nagypeleskei papnak a dédnagyapja is lelkész volt, közülük többen megjárták a kommunista gulágot.

Csodatevő ikon

Nagypeleske nemcsak kétszáz éves, eredeti szépségében felújított templomáról nevezetes, hanem az 1700-as évek elejéről származó Istenszülő-ikonjáról is, amelyre 2010-ben akadtak rá a templom padlásán. Hamar kiderült, mekkora érték ez a gyülekezet számára. „Amikor 1906-ban beállították az új ikonosztázt, a régi képeit eladták, hogy az árából újat készítsenek. Ez az ikon valószínűleg már annyira tönkrement, hogy nem tudták értékesíteni, ezért felkerült a padlásra. Az ikont Budapesten restaurálták, a hívek Szatmárnémetiből a vállukon hozták haza gyalog, és méltó helyre helyezték a templomban” – magyarázza az értékes műtárgy történetét a lelkész.

Közben ráakadtak régi iratok feljegyzéseire, amelyek arról szólnak, hogy a nagypeleskei műalkotás csodatevő ikon. Ennek kivizsgálására minden imameghallgatást külön könyvben jegyeznek fel, a hívek érdekes tapasztalatai pedig gyarapodnak. Az ikonnak hamar híre terjedt: a magyar szakemberek által eredeti szépségében restaurált műtárgy másolata 2020 elején eljutott Rómába a pápához, aki megáldotta. Legújabbán a Budapesten megszervezett 52. Eucharisztikus Kongresszuson állították ki az Orcád világossága nevet viselő kiállításon, ahol egyházi ritkaságokat mutattak be a Kárpát-medencéből. A budapesti egyházi rendezvényen a faluból két autóbussznyi nagypeleskei magyar görögkatolikus is részt vett.

Az ikonnak is köszönhető a környék legnagyobb méretű magyar és román állami beruházása a templomfelújításba. Ifj. Pallai Béla tájékoztatása szerint a budapesti kormánytól több részletben 174 millió forintot, a román kormánytól pedig 165 ezer lejt kaptak. A három éven át tartó megfeszített munkának köszönhetően a 2018-ban elkezdődött felújítások idén fejeződtek be. Ez az egyedüli görögkatolikus templom Erdélyben, amely ekkora állami támogatásból újulhatott meg. A korábban felújított nagykarolyi görögkatolikus templom európai uniós pályázati forráshoz jutott. A szintén pályázó nagypeleskei gyülekezet akkor lemondott EU-s pályázatáról a nagykarolyiak javára, akik így megkaphatták a felújításhoz szükséges teljes összeget. Ez a gesztus később számukra is meghozta a templomfelújítás lehetőségét.

Szent Anna-nap: bál helyett gyász

Nagypeleskének azonban nemcsak temploma és messze földön híres ikonja van, hanem az egyház által alapított falumúzeuma is. Ahol a látogató megismerheti a települést „hírbe hozó” A peleskei nótárius című irodalmi darab történetét, illetve Petőfi Sándor itteni látogatásának körülményeit is. A múzeum létrejöttéhez a szikrát egy 1762-ből származó pénzérme adta, amelyre a templom falainak a körüljárása közben akadtak rá egy kihantolt csontváz kezében. Ekkor határozták el, összegyűjtik a falu nevezetességeit, hogy az ide látogató vendégek izelítőt kapjanak a település múltjából.

Nagypeleske aktív gyülekezeti életéről is ismert. A görögkatolikus közösség gyakran eljár közös kirándulásokra, elsősorban magyarországi zarándoklatokra, ahova nemcsak a görögkatolikusok, hanem a római katolikusok és a reformátusok is betársulnak. Mivel a két kisebb gyülekezetnek nincs állandó lelképásztora a faluban – a református és a római katolikus pap kététhente szolgál be –, a más felekezeti hívek közül többen is eljárnak a görögkatolikus templomba. A falu érdekes ökumenizmus ez, amely erős közösséggé kovácsolta a helyi magyarságot. A járvány előtt a környékbeli fiatalok közkedvelt egyházi találko-

Imahely. Az Istenszülő-ikon a nagypeleskei görögkatolikus templomban

zója, a Peleskei Ifjúsági Tábor is ezt segítette. A falu nevezetességei közé tartozik a Szent Anna-nap, amelyet Nagypeleskén nem bállal, hanem egyházi gyásznap keretében tartanak meg. Története visszanyúlik 1873-ra, amikor kolerajárvány pusztított a környéken, és a pap fia volt az első halott. A

→ Nagypeleske aktív gyülekezeti életéről is ismert. A görögkatolikus közösség gyakran eljár közös kirándulásokra, elsősorban magyarországi zarándoklatokra, ahova nemcsak a görögkatolikusok, hanem a római katolikusok és a reformátusok is betársulnak.

ragály annyira elhatalmasodott a településen, hogy volt olyan nap, amikor több tíz embert kellett eltemetni. Az életben maradtak elhatározták, a tragédia emlékére Szent Anna napján minden évben kimennek a temetőbe és megemlékeznek halottaikról. Mára a kolerajárványban elhunyt minden

falubeli nevét előkeresték, így az évente sorra kerülő megemlékezéseken ezeket felolvassák.

Nagybőjti keresztút a faluban

Az is helyi jellegzetesség, amit a lelképásztor honosított meg: a nagybőjti keresztút állomásait nem a templomban, hanem a faluban járják végig. „A stációkat kitesszük a házakhoz, amelyeknek a falubeliek felettébb örülnek. Az emberek a ház előtt kis oltárt rögtönöznek virággal, ott várnak ránk. A 4 méteres keresztet a ház lakói viszik tovább a következő stációig, és ilyen módon is körbejárjuk, majd a szertartásra visszatérünk a templomba” – magyarázza vendéglátóm.

Külön szót érdemel, hogy másolatot készítettek az Istenszülő-ikonból, amelyre a minden decemberben megválasztott ikonőrző csapat vigyáz. A „mozgó” ikont elviszik családokhoz, ahonnan másnap visszakérül a templomba, és ilyen módon is körbejárják a falut. A lelkész szerint ez is egy módszere annak, hogy minél többen járjanak el az immár szépen felújított nagypeleskei görögkatolikus templomba.

FOTÓK: MAKKAY JÓZSEF